

PROCEDURA POSTĘPOWANIA Z UCZNIEM ZAŻYWAJĄCYM NARKOTYKI

1. Zauważenie problemu

Jednym z zadań szkoły jest ochrona i wczesne reagowanie w przypadku podejrzenia, że dziecko może używać substancji psychoaktywnych. Placówki oświatowe zostały do tego zobowiązane przez Ministra Edukacji Narodowej (*rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem, Dz. U. z 2003 r. Nr 26, poz. 226*). Obszarem, na który nauczyciel powinien zwrócić uwagę, jest specyficzne zachowanie ucznia, którego podejrzewamy o zażywanie substancji psychoaktywnych. Warto podkreślić, że objawy te nie muszą występować równoległe – mogą pojawiać się one w formie pojedynczych, subtelnym sygnałów.

Nauczyciel powinien zareagować, gdy:

- zmieniło się zachowanie ucznia oraz jego wygląd, jest ospały lub pobudzony, nie dba o higienę osobistą;
- uczeń stracił dotychczasowe zainteresowania, spadły również jego wyniki w szkole;
- wydaje się być niezainteresowany tym, co się dzieje w szkole,
- wagaruje, wdaje się w konflikty z innymi uczniami i nauczycielami;
- od ucznia czuć marihuanę, dym papierosowy lub alkohol, ma mocno zwężone albo rozszerzone źrenice, przekrwione oczy, często zakrapla oczy lub nos;
- z ma przezroczyste woreczki z proszkiem, butelki po alkoholu, opakowania po lekach (szczególnie naszą uwagę powinny zwrócić takie leki, jak: Xanax, Alprox, Hydroksyzyna, Clonazepam, Zolpidem/Nasen, Tantum Rosa, Thiocodin), przezroczystą „lufkę” do palenia, młynek do marihuany, bibułka, strzykawki;
- obserwujemy u ucznia zmiany nastrojów, euforię na zmianę z apatią, nadmierny apetyt lub jego brak.

Jeśli nauczyciel zaobserwował u ucznia któryś z wymienionych wyżej objawów, niezwłocznie należy podjąć interwencję, ponieważ na profilaktykę może być w tym momencie za późno. Jeśli szkoła nie podejmie w porę odpowiednich działań, istnieje ryzyko przedawkowania przez ucznia substancji, hospitalizacji, a w najgorszych przypadkach – śmierci.

2. Opracowanie procedury działania

Procedury postępowania w sytuacji wykrycia narkotyków w szkole opisane są w opracowaniu: *Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem, prostytutką, które można znaleźć w Programie zapobiegania niedostosowaniu społecznemu i przestępczości wśród dzieci i młodzieży na lata 2004–2014 (MSWiA, Warszawa 2003)*, dostępnym do pobrania za darmo przez Internet. Szkoła może posłużyć się tym opracowaniem w celu dobrania najbardziej adekwatnych oddziaływań (Macander, 2014).

Sytuacja I

Nauczyciel zauważa, że uczeń zachowuje się inaczej niż dotychczas – jest senny, apatyczny i izoluje się od grupy.

Postępowanie:

- wspierająca rozmowa (przykład poniżej);
- objęcie ucznia pomocą psychologiczną w szkole;
- zalecenie konsultacji dziecka ze specjalistą terapii uzależnień.

1. Rozmowa powinna odbyć się w cichym i bezpiecznym dla ucznia miejscu. „Witaj, Kubo. Zaprosiłam Cię tutaj, ponieważ bardzo niepokoi mnie Twoje ostatnie zachowanie. Nie odbierz tego źle, ale czasem wydajesz się nieobecny, dlatego zastanawiam się, co się u Ciebie dzieje. Martwię się o Ciebie, zależy mi na tym, aby Ci pomóc”.

2. Spokojnym tonem, bez oskarżeń, nauczyciel mówi uczniowi o swoich podejrzeniach dotyczących brania przez ucznia narkotyków. Prosi ucznia, aby odniósł się do tego. „Pomyślałam, że możesz być pod wpływem jakiejś substancji, ponieważ nigdy w ten sposób się nie zachowywałeś. Proszę, powiedz mi, jak to jest z Twojej perspektywy?”.

3. Nauczyciel upewnia się, że dobrze zrozumiał dziecko. Dopytuje o niejasne dla niego zagadnienia. „Jeśli dobrze rozumiem, to...”, „Czy mógłbyś wytłumaczyć mi, co masz na myśli, mówiąc...?”.

4. Jeśli uczeń przyzna się do zażywania substancji, nie może doświadczyć ze strony nauczyciela rozczarowania lub innej negatywnej reakcji. Wskazane jest tutaj współczucie, zainteresowanie i empatyczne słuchanie ucznia.

Nauczyciel po okazaniu zrozumienia dla dziecka powinien powiadomić go o dalszej procedurze, czyli o tym, co teraz będzie się z nim działo. „Kuba, bardzo dziękuję Ci za szczerość. Jestem tutaj po to, aby Ci pomóc. Bardzo mi przykro, że masz teraz takie problemy, ale razem damy sobie radę. Twoi rodzice muszą wiedzieć o tym, co się dzieje, ale powiemy im o tym razem, dobrze?”.

5. Jeśli uczeń wypiera się zażywania substancji, nauczyciel powinien uświadomić mu, jakie są konsekwencje brania narkotyków w szkole. „Jesteś uczniem naszej szkoły i naszym zadaniem jest Cię chronić. Gdybyś jednak stwierdził, że chcesz porozmawiać, to pamiętaj, że zawsze możesz do mnie przyjść”.

Sytuacja II

Nauczyciel znalazł w szkole narkotyk, jednak nie jest w stanie stwierdzić, do kogo on należy.

Postępowanie:

- nauczyciel zawiadamia dyrektora, który wzywa policję;
- policja zabezpiecza narkotyk, ponieważ posiadanie w Polsce substancji psychoaktywnych jest nielegalne;
- nauczyciel zwołuje zebranie rodziców, podczas którego informuje o zaistniałej sytuacji i prosi o obserwację dzieci w domach;
- nauczyciel informuje o sytuacji psychologa/pedagoga szkolnego, który rozpoczyna w szkole działania profilaktyczne.

Sytuacja III

Nauczyciel zauważa, że uczeń posiada niedozwoloną substancję.

Postępowanie:

- nauczyciel zabezpiecza substancję;
- do szkoły wezwani są rodzice ucznia i przeprowadzona zostaje z nimi rozmowa;
- uczeń i rodzice zostają zobowiązani (kontraktem pisemnym, w obecności dyrektora) do zaniechania takich działań na terenie szkoły;
- rodzice zostają poinformowani o konsekwencjach takiego zachowania w przyszłości, włącznie z poinformowaniem policji oraz sądu rodzinnego;
- ustalona zostaje data kolejnego spotkania z rodzicami i uczniem w celu monitorowania zachowania ucznia;
- rodzice zostają poinformowani o formach pomocy dla rodzin z problemem uzależnienia, zalecone zostaje wsparcie specjalisty terapii uzależnień oraz terapeuty/konsultanta rodzinnego.

Podczas interwencji nauczyciel może zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do placówki leczenia uzależnień. Wychowawca ma możliwość współpracy z placówką, w której leczone jest dziecko, celem wymiany informacji o postępach ucznia i zapewnienia jak najlepszej opieki w szkole.

3. Kto może pomóc dziecku i rodzinie z problemem uzależnienia, gdzie szukać pomocy?

- Lekarz psychiatra – zaleca się konsultację w gabinecie prywatnym, ponieważ terminy oczekiwania na wizytę w ramach NFZ są bardzo odległe, zwłaszcza w przypadku psychiatry dzieci i młodzieży. W stanach zagrożenia życia zaleca się natychmiastowe udanie się z dzieckiem do szpitala.
- Specjalista terapii uzależnień – instytucje opiekuńcze, kliniki, przychodnie, stowarzyszenia, fundacje, ośrodki leczenia uzależnień, ośrodki wychowawcze.
- Poradnia psychologiczno-pedagogiczna – diagnoza dziecka oraz udzielenie mu podstawowego wsparcia, zaproponowanie programu profilaktycznego dla szkoły; więcej informacji na temat funkcjonowania poradni psychologiczno-pedagogicznych jest dostępnych na stronie: <https://www.gov.pl/web/edukacja/poradnictwo-psychologiczno-pedagogiczne>
- Punkty informacyjno-konsultacyjne, ośrodki interwencji kryzysowej – ustalona zostaje tutaj wstępna diagnoza, ocena sytuacji rodzinnej i jej wpływ na problem osoby; możliwe jest uzyskanie pomocy prawnej, psychologicznej, socjalnej oraz medycznej (porady z zakresu profilaktyki HIV/AIDS); zadaniem tych instytucji jest też motywowanie do podjęcia dalszego leczenia oraz polecenie specjalistycznych placówek; <http://www.interwencjakryzysowa.pl/osrodki-interwencji-kryzysowej>
- Poradnia leczenia uzależnień – pomoc świadczona zarówno osobie uzależnionej, jak i jej rodzinie, prowadzona jest terapia osób współuzależnionych; możliwość uczestniczenia w konsultacjach indywidualnych, terapii grupowej, warsztatach rozwoju osobistego, programach profilaktycznych oraz leczeniu substytucyjnym; poradnie mogą być zorganizowane przy istniejących podmiotach leczniczych lub prowadzone przez fundacje czy stowarzyszenia. Nie jest potrzebne skierowanie od lekarza rodzinnego; <https://www.parpa.pl/index.php/placowki-lecznictwa>

4. Formy leczenia dziecka:

- Ambulatoryjna – u specjalisty terapii uzależnień lub psychoterapeuty, w poradni leczenia uzależnień. Spis poradni w Polsce znajduje się na stronie PARPA, więcej informacji tutaj: <https://www.parpa.pl/index.php/placowki-lecznictwa>
- Stacjonarna – w ośrodku leczenia uzależnień, rekomendowane placówki Stowarzyszenia Monar:
  - Ośrodek Rehabilitacyjno-Readaptacyjny dla Dzieci i Młodzieży MONAR w Gdańsku,
  - Stowarzyszenie Monar Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień w Łodzi,
  - Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji „MONAR” Marianówek,
  - Monar Ośrodek rehabilitacyjno-readaptacyjny NZOZ Kamień Rymański.

Więcej informacji na temat placówek stacjonarnych dla osób niepełnoletnich:

<https://www.narkomania.org.pl/baza-placowek/?t%5B%5D=3&q=>

Informacje o innych placówkach ambulatoryjnych i stacjonarnych dostępne są na stronach:

- www.kbpn.gov.pl
- www.narkomania.org.pl
- www.osrodkiterapii.pl

800 060 800 Infolinia Państwowej Inspekcji Sanitarnej:

- Informacje na temat negatywnych skutków zażywania nowych narkotyków, skutków zdrowotnych oraz o możliwościach leczenia.
- Wsparcie dla rodziców, którzy mają wątpliwości, czy ich dzieci zażywają nowe narkotyki.
- Infolinia bezpłatna, czynna całą dobę

800 199 990 Ogólnopolski Telefon Zaufania Narkotyki:

- Udzielanie informacji na temat leczenia.
- Informowanie o przepisach prawnych związanych z narkomanią.

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

- Udzielanie profesjonalnych porad na temat mechanizmów uzależnienia.
- Wsparcie psychologiczne.
- Czynny w godz. 16:00–21:00, z wyjątkiem świąt państwowych.

116 123 Telefon zaufania dla osób w kryzysie emocjonalnym, czynny codziennie w godz. 14:00–22:00

801 889 880 Telefon Zaufania Uzależnienia Behawioralne Instytutu Psychologii Zdrowia dla osób z problemami uzależnienia behawioralnego, tj. od hazardu, Internetu, seksu, zakupów, pracy czy jedzenia oraz ich rodzinie bliskich:

- Konsultacje telefoniczne, pomoc psychologiczna.
- Czynny codziennie, również w weekendy

800 702 222 Linia wsparcia dla osób w stanie kryzysu psychicznego, czynna przez całą dobę

032 206 82 17 Telefon Zaufania Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii – czynny w poniedziałki w godz. 10:00–19:00, wtorki i piątki w godz. 15:00–19:00, środy w godz. 10:00–13:00, czwartki w godz. 14:00–19:00

842 26 00 Dla osób z problemem alkoholowym – telefon Polskiego Towarzystwa Pomocy Telefonicznej (poniedziałek – piątek w godz. 15:00–20:00)

0 800 600 700 Infolinia Psychiatryczna

116 111 Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę – skierowany do dzieci i młodzieży, czynny codziennie w godz. 12:00–02:00

22 844 44 70 Narkomania – Pomoc rodzinie

800 120 148 Anonimowa policyjna linia specjalna – bezpłatna, czynna całą dobę

0 801 199 990 Narkotyki-narkomania – Ogólnopolski Telefon Zaufania (czynne w godz. 16:00–21:00)

0 800 1200 02 Niebieska Linia – infolinia Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (czynne w godz. 10:00–06:00, przerwa w godz. 06:00–10:00)

22 635 54 67 Towarzystwo Pomocy Młodzieży

22 823 65 31 Uzależnienia – telefon gminy Centrum i Poradni Profilaktyki i Terapii Uzależnień Monar

5. Co robić w sytuacji, gdy dziecko nie chce poddać się leczeniu?

Powinno się rozważyć procedurę przymusu leczenia. Strategię postępowania reguluje ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Artykuł 30 ustawy wskazuje:

1. Na wniosek przedstawiciela ustawowego, krewnych w linii prostej, rodzeństwa lub faktycznego opiekuna albo z urzędu, sąd rodzinny może skierować niepełnoletnią osobę uzależnioną na przymusowe leczenie i rehabilitację.
2. Czasu przymusowego leczenia i rehabilitacji nie określa się z góry, nie może on być jednak dłuższy niż 2 lata.
3. Jeżeli osoba uzależniona ukończy 18 lat przed zakończeniem przymusowego leczenia lub rehabilitacji, sąd rodzinny może je przedłużyć na czas niezbędny do osiągnięcia celu leczenia lub rehabilitacji, łącznie jednak nie dłuższy niż 2 lata.

4. Postępowanie w sprawach, o których mowa w ust. 1, toczy się według przepisów o postępowaniu w sprawach nieletnich. Jeśli oprócz narkomanii dziecko wykazuje inne przejawy demoralizacji, popełnia czyny karalne,

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

kierowane jest do zakładów poprawczych lub młodzieżowych ośrodków wychowawczych. W takiej sytuacji postępowanie określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu postępowania leczniczego, rehabilitacyjnego i reintegracyjnego w stosunku do osób uzależnionych, umieszczonych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich. Na podstawie art. 29 ust. 2 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii zarządza się, co następuje:

- 1) Leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych, umieszczonych w zakładach poprawczych, prowadzi się w oddzielnych zakładach poprawczych resocjalizacyjno-terapeutycznych, zwanych dalej „zakładami resocjalizacyjno-terapeutycznymi”.
- 2) Leczenie nie obejmuje detoksykacji, leczenia substytucyjnego oraz postępowania wymagającego leczenia w zakładzie opieki zdrowotnej.

Zastosowanie takiej procedury powinno być ostatecznością, dlatego bardzo ważne jest zachęcanie rodziców do aktywnego uczestniczenia w procesie terapii dziecka oraz do podjęcia swojej własnej terapii rodzinnej (Batko, Waluk, 2015).

Przydatne strony internetowe

- www.kbpn.gov.pl
- www.narkomania.org.pl
- www.programfred.pl
- www.uzaleznieniabehawioralne.pl
- www.profnet.org.pl
- www.candisprogram.pl

Telefony pierwszego kontaktu

Telefon zaufania – narkomania: +48 801 199 990

Telefon zaufania – uzależnienia behawioralne: +48 801 889 880

Pomarańczowa linia: 801 14 00 68